

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

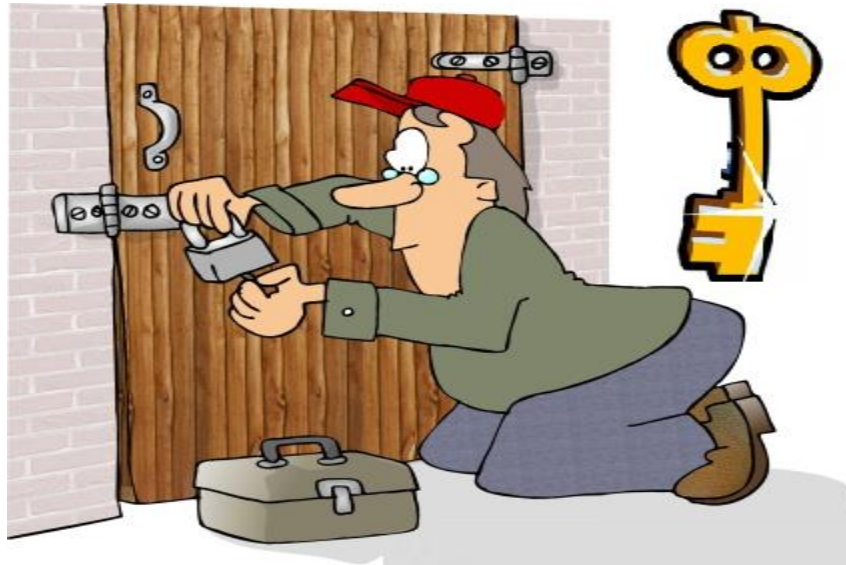
هشت کلید طلایی

			
ح	ص	ا	د
			
ه	ت	م	ی

شاگردان امام صادق (ع) زیاد بودند. در میان آنان، شاگردی بود که رفتار امام (ع) نسبت به او خیلی متفاوت بود که گاهی برخی را به شگفتی وامی‌داشت. روزی او وارد کلاس شد. امام صادق (ع) از دیدنش بسیار شاد شد. در آن مجلس دیگر شاگردان هم حاضر بودند. امام صادق (ع) او را در نزدیک و کنار خویش نشاند. این رفتار امام (ع) شاگردان را که آنان هم از شخصیت‌های علمی بودند، شگفت‌زده ساخت. وقتی که امام (ع) آثار شگفتی را در چهره شاگردان دید که چرا به او این‌چنین احترام کرده است؟ گویی با تعجب بسیار در قلبشان از خود می‌پرسیدند و با خود می‌گفتند: مگر او کیست؟

امام صادق (ع) به شاگردان خود فرمود: شما که سال هاست در کلاس درس شرکت می‌کنید چه درسی آموخته‌اید؟ یکی از شاگردان عرض کرد: در مکتب شما هشت درس آموختم. امام (ع) فرمود: بگو. گفت: هشت آموزه من از کلاس درس شما هشت کلید طلایی برای سعادت است که چنین می باشد:

ص ا ل ح

1. دیدم هر چه را مردم دوست دارند، از آنان جدا می‌شود. گفتم من چیزی را باید دوست داشته باشم که از من جدا نشود و دل به چیزی ببندم که همراه من شود و آن، عمل (ص ا ل ح) ... است. کار خوب است که از من جدا نمی‌شود. امام صادق (ع) فرمود: به خدا قسم درست فهمیدی. پیامبر (ص) فرمود: عمل (ص ا ل ح) ...، زیاد است اما عامل به آن، کم است.¹

ت ق و ا

2. گرامی‌ترین شما با (ت ق و ا) ... ترین شماست. [۲] دیدم عده‌ای از مردم به نسب و گروهی به ثروت و برخی دیگر به فرزند افتخار می‌کنند. اما من افتخار بزرگ را در فرمایش خدا (ت ق و ا) ... دیدم. اموال و اولاد هم وسیله آزمایشند. [۳] مبادا آن‌ها شما را از خدا غافل کند که اگر چنین کنند از زیانکارانید. [۴]

¹. پیامبر (ص) فرمود: عمل خیر، زیاد است اما عامل به آن، کم است، مداومت بر کار خیر، محبوب‌ترین عمل است، اگرچه آن عمل کم باشد، عمل خیر، رنجش می‌رود ولی لذتش می‌ماند، مداومت بر عمل خیر، باعث شکل‌گیری ۹ چیز می‌شود: ترک زشتی‌ها، دوری از سبکسری، خروج از گناه، رسیدن به مقام یقین، آرزوی رستگاری، اطاعت خداوند، دوری از شیطان، پذیرش عدالت، گفتن حرف حق. خصال الصدوق جلد ۱ صفحه ۷۷.

راضی

3. دیدم مردم فقط برای کسب روزی تلاش می‌کنند در حالی که هدف رسیدن به مقام عبودیت است. روزی دهنده خداست، هم قدرت دارد و هم قوت. پس به وعده خدا آرام و به کلامش (راضی) ... شدم. قصد کردم آنچه را خدا می‌خواهد انجام دهم، نه آنچه را خود می‌خواهم. [۵]

دوست

4. دیدم که بعضی از مردم به خاطر کینه‌ای که از یکدیگر دارند، با هم دشمنند. در حالی که خدا می‌فرماید: شیطان دشمن آشکار شماست. [۶] پس دشمن خود را شناختم و دشمنی با مردم را کنار گذاختم و با آنان (دوست) ... شدم.

رحمت

5. وقتی خدا را ضامن روزی دیدم، نسبت به کسی حسادت نکردم و افسوس آنچه را از دست داده‌ام، نخوردم. (رحمت) ... خدا بهتر و بیشتر از آن چیزی است که برای خود جمع کرده‌ام. [۷]

دنیای

6. دیدم مردم سرگرم دنیا و از آن شادمانند. اما سخن خدا را شنیدم: کسی که از مقام پروردگار خود خوف دارد و نفس را از هوی باز دارد، جایگاهش بهشت است. [۸] پس عمر را در این صرف کردم که خود را از هوای نفس باز دارم که ویژگی دنیا، سرگرمی و تجمل پرستی و فخرفروشی است. [۹] هرکس بداند خدا او را می‌بیند و آنچه می‌گوید را می‌شنود و هر عملی را که انجام می‌دهد می‌داند، این علمش باعث می‌شود که از اعمال بد باز بماند. او همان کسی است که از مقام ربّ خوف دارد و نفس خود را از هوی باز می‌دارد. [۱۰] امام علی (ع) فرمود: برای شما از دو چیز بیش از همه می‌ترسم؛ تبعیت از هوای نفس و آرزوهای طولانی. [۱۱]

ص د ق ه

7. دیدم سعی مردم در حفظ آن چیزی است که دوست دارند و من قول خدا را شنیدم: هر کسی که به خدا قرض بدهد، من آن را مضاعف می‌کنم. پس آنچه را که دوست داشتم در راه خدا قرض دادم تا برای من ذخیره‌ای شود. [۱۲] ثواب صدقه ۱۰ برابر است اما ثواب قرض ۱۸ برابر است. [۱۳]

ت و ک ل

8. دیدم برخی از مردم به سلامت بدن، بعضی به اموال و عده‌ای دیگر هم به دوستان خود تکیه دارند. اما من شنیدم: کسی که تقوای الهی پیشه کند، خدا راه نجاتی برایش فراهم می‌کند و او را از جایی که گمان ندارد روزی می‌دهد. هرکس بر خدا توکل کند، کفایت امرش را می‌کند. [۱۴] پس بر خدا توکل کردم.

امام صادق (ع) به شاگردان خود فرمود: به خدا قسم، چکیده تعالیم تورات، انجیل، زبور و قرآن به این هشت مطلبی که او از ما آموخته، بازمی‌گردد و بر محور این هشت مسأله دور می‌زند. [۱۵]

[۱] [پیامبر (ص) فرمود: عمل خیر، زیاد است اما عامل به آن، کم است، مداومت بر کار خیر، محبوبترین عمل است، اگرچه آن عمل کم باشد، عمل خیر، رنجش می‌رود ولی لذتش می‌ماند، مداومت بر عمل خیر، باعث شکل‌گیری ۹ چیز می‌شود: ترک زشتی‌ها، دوری از سبکسری، خروج از گناه، رسیدن به مقام یقین، آرزوی رستگاری، اطاعت خداوند، دوری از شیطان، پذیرش عدالت، گفتن حرف حق. خصال الصدوق جلد ۱ صفحه ۷۷. [۲] يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَلَيْهِمْ ذِكْرًا وَأَنَّهُمْ هُمَ الْآخِرُونَ. سوره الحجرات. تقوی در یک جمله، طاعت خدا، یعنی انجام واجب و ترک گناه است. [۳] تعابن، ۱۰۵. امام صادق (ع) فرمود: ولایت علی (ع) را داشته باشیم بهتر از آنست که فرزندان او باشیم، چون فرزندان علی بودن فضیلتی از جانب خدا اما ولایت، واجب الهی است. مجموعه ورام، آداب و اخلاق در اسلام، ترجمه تنبیه الخواطر ص ۵۵۵. [۴] مناقون، ۹. [۵] حتماً باید برای کسب روزی تلاش کنیم، اما بدانیم: از ما حرکت است و از خدا برکت. برکت مال مهم است، نه کثرت آن. پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)، در امور دنیوی به حد کفاف و عفاف از خدا می‌خواستند. یعنی به میزانی که آبرو حفظ شود و دستشان رو به کسی دراز نشود. برای این مقدار که خود عبادت است، تلاش می‌کردند و باقی زمان را صرف عبودیت خدا می‌کردند. عبودیت، اطاعت اوامر خدا و ترک نواهی اوست. نماز و روزه، مکارم اخلاق، حسن خلق، نیکی به پدر و مادر، صلح رحم، مهارت نفس و خودسازی، کارآفرینی اجتماعی و از ثمرات آن اتفاق در راه خدا، وقف اموال، باقیات الصالحات، کمک به فقرا و ایتم و ستمدیدگان و ...، همگی عبادت است. حساب کنیم چقدر عبادت می‌کنیم؟! آنچه خدا از ما خواسته را کنار گذاشتیم و فقط دنبال درآمد هستیم، در حالی که خداوند وعده رزق و روزی را پس از تلاش به ما داده است. [۶] أَلَمْ نَعْزِزْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ... آیا با شما عهد نکردم ای فرزندان آدم که شیطان را نرسید، که او برای شما دشمن آشکاری است... سفارش نکردم که با پیروی از شیطان او را پرستش نکنید، زیرا او دشمن آشکار شماست؟ [۷] بعضی از مردم در رزق و روزی به یکدیگر حسادت می‌کنند، در حالی که خداوند روزی مردم را تقسیم کرده است. بعضی را به درجاتی برتری داده است تا بار زندگی عده‌ای دیگر را به دوش بگیرند و آنها را کمک کنند. او حکیم است و مصالح و مفاسد ما را می‌داند. او قنیر است پس عاجز از اعطاء روزی بیشتر نیست. او علیم است پس غافل از ما نیست. او کریم است پس به ما بخل ندارد. پس اگر بیش از این نداده، حتماً حسابی دارد و بندگان صالح خدا به او اعتراض نمی‌کنند. امام سجاد (ع) به ابوحمزه ثمالی فرمود: بین الطلوعین (از اذان صبح تا طلوع آفتاب) را نخواستند، که این ساعت، وقت تقسیم روزی است. لا تَسْأَلُنَّ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ فَإِنَّ اِكْرَهَ لِكُلِّ لِكِنَّ اِلَّهَ يَقْسِمُ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ اِرْزَاقَ الْعِبَادِ عَلَىٰ أُيُونِهَا يُجْرِيهَا. هرگز قبل از طلوع خورشید خواب که من آن را برایت خوب نمی‌دانم، زیرا خوانند در آن وقت، روزی بندگان را به دست ما تقسیم می‌کند. بحار الانوار، ج ۴۶، ص ۲۳. [۸] وَ لَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جِئَانًا؛ هر کس را که از ایستادن به پیشگاه پروردگارش ترسیده باشد دو بهشت است. الرحمن، [۹] ۴۶. [۱۰] اَلَمْ نَخْلُقْ لَكُمْ اَلْحَيَاةَ الدُّنْيَا لَعَلَّكُمْ تَهْتَكُونَ وَ لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ وَ لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ وَ لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ وَ لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ. همانند بارانی به وقت است که رویدنیهایش کافران را به شگفت افکند. سپس پڑمده می‌شود و بینی که زرد گشته است و خاشاک شده است. و در آخرت نصیب گروهی عذاب سخت است و نصیب گروهی آموزش خدا و خشنودی او. و زندگی دنیا جز متاعی فریبنده نیست. سوره حنید، ۲۰. [۱۱] خَلِيفَةُ الْاِغْنِي عَنْ مَا تُخْفِي الصُّورُ. سوره غافر، آیه ۱۹، هنگامی که از معنی این آیه از حضرت صادق (ع) سوال کردند، فرمود: اَلَمْ تَرَ اَلِي الرَّجُلِ يَنْظُرُ اِلَى الشَّيْءِ وَ وَ كَاتِهٌ لَا يَنْظُرُ اِلَيْهِ، فَذَلِكَ خَلِيفَةُ الْاِغْنِي. آیا ندیده ای گاه انسان به چیزی نگاه می‌کند اما چنین وانمود می‌کند که به آن نگاه نمی‌کند؟ این نگاه‌های خیاخت آلود است. شیخ صدوق، معانی الاخبار، ترجمه شیخ عبدالعلی محمدی شاهرودی، ج ۱، چاپ دوم، تهران: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۷۷، ص ۳۳۵. [۱۲] امام علی (ع): اِنَّمَا اَخْشَىٰ عَلَيْكُمْ اِثْمَيْنِ: طَوْلُ الْاِمْلِ وَ اِثْبَاعُ الْهَوَىٰ، اَمَّا طَوْلُ الْاِمْلِ فَيُثْمِي الْاَجْرَةَ وَ اَمَّا اِثْبَاعُ الْهَوَىٰ فَيُثْمِي الصَّدَقَةَ عَنِ الْحَوَىٰ. همانا برای شما از دو چیز می‌ترسم: درازی آرزو و پیروی هوای نفس؛ درازی آرزو سبب فراموشی آخرت می‌شود و پیروی از هوای نفس، آدمی را از حق باز می‌دارد. نهج البلاغه، خطبه ۴۲، لازمی اطاعت از خدا، روحیه تعبد است. تعبد، یعنی انجام عمل برای خدا. مثلاً روزهداری انسان باید برای اطاعت امر خدا باشد نه به نیت لاغری!! مرحله بالاتر از تعبد، انقیاد است. این روحیه باعث انجام مستحبات و ترک مکروهات در انسان می‌شود. [۱۳] مَنْ ذَا الَّذِي يُرْضُ اِلَّهَ فَرَضًا حَسَنًا فَيُضَاعَفُهُ لَهٗ اَمْتِعَانًا كَثِيرَةً ۚ وَ اِلَّهٌ يَقْبِضُ وَ يَبْسُطُ وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ. کیست که به خدا قرض الحسنه دهد، تا خدا بر آن چند برابر بیفزاید؟ خدا تنگدستی دهد و توانگری بخشد و شما به سوی او باز گردانده می‌شوید. بقره، [۱۴] ۲۴۵. [۱۵] پیامبر (ص) فرمود: "شبی که به معراج برده شدم، این نوشته را بر در بهشت دیدم: "الصَّدَقَةُ بِعَشْرِ اَمْتَالِهَا وَ الْقَرْضُ بِمِائِيَةِ عَشْرٍ" صدقه ده برابر پاداش دارد و قرض الحسنه هیجده برابر. اسد الغابه، ج ۱۶، ص ۳۱۸. «کسیکه به مالباخته‌ای، مالی را قرض دهد و در بازپرداخت مهلت دهد تا عملش را از نو شروع کند، خداوند به ازاء هر درم آن، هزار قطار درم بهشتی به او می‌دهد.» قطار، پوست گاو را خالی کردن و از طلا و جواهر پر کردن است. و باز ایشان فرمود: «اگر کسی در قرض، محتاج برادر مسلمانش شود و او قادر به قرض دادن باشد، اگر این کار را نکند خداوند استثمam بوی بهشت را بر او حرام می‌کند.» اگر خواستیم که خود و جامعه را به مکتب امام صادق (ع) نسبت بدهیم، ملاک و معیارش گفتار و رفتار حضرت است. سعی کنیم زینت اهل بیت باشیم. [۱۶] سوره مبارکه الطلاق آیه ۲. فَاِذَا بَلَغَ اَلْجُلُودُ فَاَمْسِكُوْهُنَّ بِمَعْرُوفٍ اَوْ فَاَرْقُوْهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَاَشْهَدُوْا ذُوِي عَدْلِ مِنْكُمْ وَاَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلّٰهِ ۗ ذٰلِكُمْ يُوْضَعُ بِيْهِنَّ اِذَا بَلَغْنَ اَلْاَجْرَ ۗ وَ مَنْ يَتَّقِ اِلَّهَ يَجْعَلْ لَهٗ مَخْرَجًا: و چون عده آنها سرآمد، آنها را بطرز شایسته‌ای نگه دارید یا بطرز شایسته‌ای از آنان جدا شوید؛ و دو مرد عادل از خودشان را گواه بگیرید؛ و شهادت را برای خدا برپا دارید؛ این چیزی است که مؤمنان به خدا و روز قیامت به آن اندرز داده می‌شوند! و هر کس تقوای الهی پیشه کند، خداوند راه نجاتی برای او فراهم می‌کند، سوره مبارکه الطلاق آیه ۳. وَ يَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۚ وَ مَنْ يَتَّوَكَّلْ عَلَى اِلَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۗ ۗ اِنَّ اِلَّهَ بِالْعَمْرِ ۗ ۗ قَدْ جَعَلَ اِلَّهٌ لِّكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا: و او را از جایی که گمان ندارد روزی می‌دهد؛ و هر کس بر خدا توکل کند، کفایت امرش را می‌کند؛ خداوند فرمان خود را به انجام می‌رساند؛ و خدا برای هر چیزی اندازه‌ای قرار داده است! تقوی یعنی آنجا که خدا دوست دارد، حاضر باشی؛ و هر جا که نمی‌پسندد، نباشی. خداوند همیشه تو را در اطاعت خود ببیند اما در گناه، تو را نبیند. توکل یعنی بدانی «هیچکس جز خداوند در امور تو مؤثر نیست.» حکمت خدا اقتضای می‌کند که امور این عالم با ابزار مادی محقق شود. برای درمان باید به پزشک مراجعه کرده و دارو مصرف کنیم، اما بدانیم تأثیر طبیب و دارو با خداست. شفاء نزد اوست. [۱۷] مجموعه ورام، آداب و اخلاق در اسلام، ترجمه تنبیه الخواطر ص ۵۵۵